

Simone van der Vlugt

Jehanne

δ

Voor Ivo

Copyright ©2017 Uitgeverij Dyslexion, Deventer
Omslagontwerp, Angus Konkel, Sunny Afternoon Publ. Grp
Opmaak, Juan Houter, Sunny Afternoon Publ. Grp

ISBN 978-94-6324-293-6

NUR 280

Papier met FSC-certificaat

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd
en/of openbaar gemaakt op welke wijze dan ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van
Uitgeverij Dyslexion, Postbus 583, 7400 AN Deventer

Dit boek verscheen eerder als reguliere uitgave bij
Lemniscaat b.v. Rotterdam

© Lemniscaat b.v. Rotterdam 2001

Dit boek is gebaseerd op de 4e druk 2013

Dit boek is uitgegeven in het lettertype Dyslexie.
Kijk op www.dyslexiefont.com voor meer informatie.

Voor meer informatie of bestellen
ga je naar www.dyslexion.nl

Frankrijk, juli 1425

Jehanne plukt de strootjes uit haar donkere haar en kijkt uit over de glooiende velden, goudgeel onder het felle zonlicht.

Het is hooitijd; heel Domremy is op de been. Overal, tot voorbij het dorp, ziet ze gebogen ruggen en blikkerende zeisen.

Waar blijft haar vader?

Pas toen ze dorst kregen hadden ze ontdekt dat ze hun wijnzakken waren vergeten, zodat er iemand terug naar huis moest om ze te halen.

‘Ik ga wel; dan breng ik meteen de volle kar weg,’ had Jacques d’Arc tegen zijn kinderen gezegd.

Jehanne krabt over haar arm, waar het kriebelende hooi rode vlekjes heeft achtergelaten.

Pierre, Jean en Cathérine werken stug door.

‘Allez, Jehanne,’ spoort Cathérine haar zusje aan.

‘Daar heb je Mengette,’ wijst Jehanne.

‘Waarom loopt ze zo hard?’

Ze kijkt naar Mengette, haar vriendin, die met opgeschorte rokken over de landweg holt. Iets in haar manier van doen maakt dat Jehanne verontrust blijft kijken.

Mengette schreeuwt haar iets toe, wild zwaaiend met haar armen. Er is iets mis. Er is iets helemaal mis. Jehanne rent Mengette tegemoet, terwijl achter haar Jean, Pierre en Cathérine zich oprichten.

‘De Godons! De Godons komen!’ Mengette blijft buiten adem voor Jehanne staan.

Jehannes ogen vliegen naar de velden verderop, aan de overkant van het riviertje dat langs hun dorp kronkelt.

‘Waar! Waar dan?!’

‘Een stofwolk, dáár!’ Mengette wijst hijgend naar de oude Romeinse weg.

In de verte komt een stofwolk van een onheilspellende omvang snel dichterbij. Dat zijn geen pelgrims die van de weg

zijn geraakt, en ook geen gewone dieven en struikrovers, want die berijden geen paarden. Het kan niet anders of het is een Engels-Bourgondische soldatenbende die regelrecht op Domremy af galoppeert. Verlamd van schrik kijkt Jehanne toe. ‘De Godons...’ fluistert ze en slaat een kruis.

De andere arbeiders op de velden hebben het onraad ook bespeurd en binnen de kortste keren barst er een paniekerig geschreeuw los. De vrouwen nemen hun rokken bijeen en rennen in de richting van het dorp, of naar de beschutting van het bos.

Jean, Pierre en Cathérine zijn Jehanne achternagehold en houden hijgend naast haar halt.

‘Wat moeten we doen?’ zegt Cathérine, haar ogen strak op de naderende stofwolk gericht.

‘Pierre, breng de meisjes in veiligheid. Ik waarschuw papa en maman!’ Jean aarzelt geen moment, maar rent de dorpsweg in die naar zijn ouderlijk huis voert.

‘Ik ga ook naar huis!’ Mengette begint in de richting van het dorp te hollen.

‘Mengette! Nee!’ roept Cathérine, maar Mengette luistert niet.

‘Snel! Het bos in!’ zegt Pierre gejaagd.

Jehanne en Cathérine schorten hun rode jurken wat op en haasten zich achter hun broer aan, het schuin oplopende veld over.

Aan de rand ervan begint een donker eikenbos. Jehanne holt ernaartoe, af en toe over haar schouder achteromkijkend.

Vanuit Domremy klinkt een afschuwelijk gegil en gemjammer.

Cathérine heeft de rand van het bos al bereikt. Jehanne en Pierre beklimmen het laatste stukje van het hellende veld en struikelen achter haar aan. Ze laten zich onmiddellijk plat op de grond vallen. Verscholen in het struikgewas komen ze op adem.

Tot nu toe is het oorlogsgeweld, dat al meer dan tachtig jaar woedt, grotendeels aan hen voorbijgegaan. In de wat afgelegen provincie Lorraine dringen slechts berichten door van wat zich in andere delen van Frankrijk afspeelt. Heel het westen is in handen van de Engelsen en de Bourgondiërs, de Franse bondgenoten van de Engelsen. Met alle gevolgen van dien.

Jehanne kijkt in de richting van het dorp.

Er klinkt nog steeds gehuil en gekrijs, en overal stijgen rookpluimen op. Een paar vrouwen vluchten de landweg op waar Jehanne, Cathérine en Pierre net liepen, maar worden achterhaald door soldaten. Twee van hen zijn Engelsen.

Hun ruwe 'goddamn' – waaraan ze hun bijnaam Godon te danken hebben – klinkt ver over de velden.

Maar er is ook een Bourgondiër bij. Een Fransman die Franse dorpen verwoest! Jehanne kan het niet begrijpen. Geschokt kijkt ze naar het drama dat zich voor haar ogen voltrekt. De soldaten halen de vrouwen in; ze laten de oudere vrouwen gaan en achtervolgen twee meisjes die het veld in zijn gevlucht.

Jehanne ziet hen naar boven zwoegen, op weg naar het bos. Ze halen het niet. De soldaten drijven hun paarden tussen de hooischelven door en halen de meisjes in. Ze springen van hun paarden, gooien de meisjes op de grond en vallen over hen heen.

Jehanne houdt haar gezicht dicht bij de grond. Ze ruikt haar eigen angstzweet. Ze kan zichzelf dwingen om niet te kijken, maar het gehuil van de meisjes kan ze onmogelijk buitensluiten. Ze kent hen. Ze kent hen alletwee. Ze zijn jonger dan zij, nog geen dertien; Colette is pas tien jaar.

Hun hoge angstkreten doen Jehanne rillen.

'Mon Dieu,' fluistert Cathérine ontdaan.

Pierres gezicht lijkt wel uit steen gehouwen. Heel even kijkt hij op, dan staart hij meteen weer naar de grond.

Jehanne stoot hem aan.

'Ze zullen toch niet het bos in komen?' vraagt ze schor.

Hoewel hij dat onmogelijk zeker kan weten, schudt Pierre zijn hoofd. 'Natuurlijk niet.'

De soldaten zijn klaar met de twee meisjes en komen overeind. Ze slingeren zich op hun paarden en rijden terug naar het dorp. De meisjes blijven bewegingloos liggen. Jehanne hoort hen zacht huilen. Na enige tijd komen ze overeind en strompelen, op een andere plaats, alsnog het bos in.

'Maman!' zegt Cathérine opeens schor. 'Ze was helemaal alleen thuis!'

‘Jean en papa waren vast op tijd bij haar,’ zegt Jehanne vlug. Aan andere mogelijkheden wil ze niet denken.

Vanaf de hooggelegen heuvel ziet ze dat de kerk in brand staat, evenals de meeste huizen. In de verte trekken de soldaten weg; het vee uit het dorp voeren ze met zich mee, en verder alles wat ze op hun paarden kunnen meenemen.

Jehanne, Pierre en Cathérine komen overeind en steken het veld over, naar de weg. Aarzelend slaan ze de dorpsstraat in, bang voor wat ze zullen aantreffen.

Van Domremy is niet veel meer over. Door de rieten dakbedekkingen waarmee de meeste huizen overtrokken zijn, heeft het vuur razendsnel om zich heen kunnen grijpen.

Jehanne, Cathérine en Pierre lopen langzaam het dorp in. Hooischuren staan in brand en veroorzaken grote rookkolommen boven het dorp.

Mannen en vrouwen lopen zoekend rond, de ontzetting nog in hun ogen. Kinderen staan huilend langs de kant van de weg of naast de smeulende resten van hun ouderlijk huis. Kippen liggen vertrapt door paardenhoeven in de modder en nergens loopt meer een varken rond: ze zijn allemaal meegevoerd door de soldaten.

Jehanne ziet pastoor Fronté lopen; hij bedekt een bloedende hoofdwond met zijn hand. Opeens ontwaakt ze uit haar verdoving en holt naar huis, Cathérine en Pierre vlak achter zich aan.

‘Maman!’ gilt ze terwijl ze het erf op rent. Tot haar onuitsprekelijke opluchting staat haar ouderlijk huis nog overeind. Als dorpshoofd bewoont Jacques d’Arc een van de weinige stenen huizen van Domremy.

‘Jacques! Daar zijn ze! Cathérine, Jehannette! Pierre!’ Moeder Isabelle staat in de overhoop gegooide woonkamer en vliegt naar buiten als ze haar zoon en dochters ziet.

Huilend vallen ze elkaar om de hals.

‘Maman, is alles goed met je?’ zegt Cathérine dringend.

‘Ja lieverd, je vader was bij me,’ stelt Isabelle haar oudste dochter gerust. Ze kijkt naar Jehanne, trekt haar naar zich toe en werpt een snelle, onderzoekende blik op haar bleke gezicht.

‘We konden ons op tijd verschuilen in het bos,’ zegt Jehanne zacht. ‘De soldaten kwamen en toen – o maman, die arme Colette!’

‘Stt, stt, stil maar... We mogen God danken dat hij ons bewaard heeft.’

‘God zou ons beter eens te hulp kunnen schieten,’ zegt Jean bitter. ‘Hij laat dit allemaal maar gebeuren! Hoe lang is het nu al oorlog? Zolang als ik leef! Zolang als papa leeft! Toen zijn vader werd geboren vielen de Engelsen Frankrijk al binnen.

Aan wiens kant staat Hij eigenlijk?’

‘Aan onze kant natuurlijk. Anders hadden we toch allang een Engelse koning gehad,’ zegt Jehanne.

Jean haalt zijn schouders op.

‘Ik ga kijken wat ik kan doen in het dorp,’ zegt hij en loopt het erf af.

Jehanne en Cathérine helpen hun moeder het huis opruimen.

Dat bestaat maar uit twee kamers: de ene kamer is woonkamer en keuken, de andere dient als slaapkamer. Op de lemen vloer ligt gedroogd gras. Aan de zoldering hingen grote stukken spek en ham, die zo door de rook een heerlijke smaak krijgen, maar nu zijn de balken leeg.

‘Alles is weg,’ zegt Isabelle moedeloos. ‘Het tin, het zilver, al ons voedsel. We kunnen weer helemaal opnieuw beginnen.’

‘Het is eerder gebeurd en het zal nog wel vaker gebeuren,’ zegt Cathérine gelaten. ‘Hebben ze ons spaargeld ook gevonden, maman?’

‘Goddank niet. Dat ligt veilig onder de stookplaats.’

‘Ik ga naar Mengette en Hauviette,’ zegt Jehanne als ze alles hebben opgeruimd. Ze maakt zich zorgen om haar vriendinnen, vooral om Mengette, die het gevaar recht tegemoet liep. Ze loopt vlug de tuin uit, het dorp in, in het voorbijgaan een blik op de kerk werpend. De brand is gelukkig tijdig geblust, want de muren staan nog overeind. Alleen de houten deur is verkoold en de glas-in-loodramen zijn gesprongen door de hitte. Zouden de Godons in de kerk ook zo huisgehouden hebben? Jehanne houdt van het oude dorpskerkje. Ze is er gedoopt,

ze woont er al dertien jaar de missen bij en tussendoor komt ze er ook graag om te bidden, of om zich even terug te trekken. Dan kijkt ze naar het beeld van Sainte-Marguérite, dat altijd zo vriendelijk op haar neerkijkt.

Er gaat warmte en troost uit van het halfdonkere kerkje, met zijn geur van wierook en brandende kaarsen.

Jehanne stapt voorzichtig langs de verkoalde deur. Haar ogen moeten even wennen aan het halfduister en ze blijft heel stil staan, tot ze de heiligenbeelden van elkaar kan onderscheiden. Voor in de kerk klinkt gerucht.

‘Vader Fronté?’

Jehanne loopt tussen de banken door naar het altaar, waarachter pastoor Guillaume Fronté op zijn knieën op de plavuizen ligt.

Even kijkt hij verschrikt, maar dan herkent hij Jehanne.

‘Ah, Jehannette! Ben jij het, kind. Is alles goed met je?’

De pastoor komt overeind en neemt Jehanne met een vlugge blik op.

‘Ik kon vluchten.’

‘God zij dank.’

De pastoor kijkt naar het gat in de vloer waar hij zojuist op zijn knieën lag.

‘Wat bent u aan het doen?’ vraagt Jehanne verbaasd.

‘Ik graaf de kerkschatten weer op die ik hier verborgen heb.

Kijk maar, deze tegel ligt los. Als er gevaar dreigt, kan ik alles snel begraven. Gelukkig had ik daar nog net de tijd voor.’

Jehanne knielt neer bij het gat in de grond. Daar liggen, gewikkeld in een rode doek, de kostbare voorwerpen waar ze haar leven lang tijdens de kerkdiensten naar heeft zitten kijken. Het zijn heilige voorwerpen die haar lief zijn, die bij deze kerk horen.

‘Gelukkig dat de Godons ze niet in handen hebben gekregen,’ zegt ze zacht en zet een zilveren kandelaar op het altaar.

‘En wat slim van u om al die kostbaarheden hier te verstoppent!’

De pastoor schuift de tegel weer op zijn plaats en veegt het zweet van zijn voorhoofd.

‘Ik ben eens in Sainte-Cathérine-de-Fierbois geweest,’ zegt hij.

‘Daar schijnt een zwaard achter het altaar begraven te liggen. Een of ander oud zwaard waar Charlemagne mee gestreden zou hebben, en dat hij achter het altaar begroef om Sainte-Cathérine te danken voor haar bescherming. Daar moest ik aan denken toen de Bourgondiërs hier voor de eerste keer binnenvielen. Ik heb meteen ook zo’n schuilplaats voor de kerkschatten gemaakt.’
‘De Bourgondiërs,’ herhaalt Jehanne bitter. ‘Ik begrijp niet hoe ze de kant van de Engelsen kunnen kiezen. Het zijn toch Fransen? Ze kunnen toch niet echt willen dat Frankrijk Engels gebied wordt?’

Vader Fronté kijkt naar het Christusbeeld aan de wand.

‘Dat zal ook niet gebeuren. Hij zal het niet toestaan. Frankrijk is van onze dauphin en hij alleen zal op een dag tot koning gezalfd worden. Je herinnert je de profetie van Marie d’Avignon toch wel?’

Jehanne knikt.

‘Zij wist dingen die niemand kon weten zonder de tussenkomst van Onze Lieve Heer,’ zegt vader Fronté. ‘En ze heeft voorspeld dat op een dag een jonge maagd Frankrijk van zijn vijanden zal verlossen. Ik weet niet wat ik daarvan moet geloven, maar er is ook sprake van in een heel oude legende... Nou ja, daar wachten we dan maar op.’

‘Mijn grootmoeder had het ook weleens over die legende,’ zegt Jehanne.

‘Jaja, vooral oude mensen hebben daar lange tijd hun hoop op gevestigd. Hun hele leven, kun je wel zeggen. Tachtig jaar oorlog... Die maagd moet nu snel komen voor het te laat is.’

Jehanne kijkt de pastoor aandachtig aan. Hij gelooft niet werkelijk in de legende, net zomin als zij. Maar dat hardop toegeven doet niemand. Waar moeten ze anders hun hoop nog op vestigen?

In de dagen daarna valt het Jehanne zwaar om te begrijpen waarom God zoveel rampspoed over hun dorp heeft gebracht. Mengette is verkracht, een van Hauviettes kleine zusjes is vertrapt onder de paardenhoeven. De bewoners van de armelijke hutten aan de rand van het dorp zijn dakloos

en berooid. Het is moeilijk om in Gods genade te geloven als keer op keer alles wat je bezit van je wordt afgenomen.

Maar na een tijdje herneemt het leven in Domremy zijn gewone gang. De doden worden begraven, de gewonden verzorgd, de huizen weer opgebouwd en tussendoor moet de oogst gewoon worden binnengehaald.

Op een warme zondagmiddag ligt Jehanne naast Mengette en Hauviette op haar rug in het veld. Uit het verderop gelegen dorp Maxey klinkt het luiden van de kerkklokken.

‘Waarom zou ik nog naar de kerk gaan,’ zegt Mengette opeens. Jehanne kijkt haar van opzij aan.

‘Ik heb geen mis overgeslagen, nooit! Behalve als ik ziek was. En ik hou me altijd aan de vasten. Ik ben een goed katholiek, maar die ene keer dat ik God echt nodig heb, laat Hij me in de steek!’ gaat Mengette verbitterd door.

Jehanne en Hauviette zwijgen. Ze kijken elkaar alleen even aan. Jehanne steekt haar hand uit en legt hem op Mengettes gebruinde arm. Mengette draait haar gezicht naar haar toe en Jehanne ziet tranen in haar ogen.

‘Ik ga naar huis.’

Mengette komt overeind en loopt zonder een groet het veld af, de zanderige landweg op.

Jehanne richt zich op een elleboog op om haar na te kijken, gaat weer in het gras liggen en staart naar de strakblauwe hemel boven haar. Hauviette kauwt op een takje zuring.

Ze spreken geen woord.

De zon brandt op Jehannes huid en loom sluit ze haar ogen.

‘Jehanne... Kom naar huis.’

Jehanne opent haar ogen en komt half overeind. Ze kijkt naar Hauviette, die met een rimpel in haar voorhoofd naar de lucht ligt te staren.

‘Hoorde je dat?’ zegt Jehanne verwonderd.

‘Wat?’

‘Iemand zei dat ik naar huis moest gaan.’

Hauviette beschut haar ogen met haar hand tegen het felle zonlicht.